

**PREZES
URZĘDU OCHRONY
KONKURENCJI I KONSUMENTÓW
DELEGATURA URZĘDU OCHRONY
KONKURENCJI I KONSUMENTÓW
w Warszawie**

RWA-61-21/08/MSK

Warszawa, dn. 22 września 2008 r.

DECYZJA Nr RWA - 33/2008

Na podstawie art. 27 ust. 1 i 2 w związku z art. 24 ust. 1 i 2 pkt 1 ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (Dz. U. Nr 50, poz. 331 ze zm.) oraz stosownie do treści art. 33 ust. 6 tej ustawy i § 7 rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 17 lipca 2007 r. w sprawie właściwości miejscowej i rzeczowej delegatur Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów (Dz. U. Nr 134, poz. 939)

- w imieniu Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów:

po przeprowadzeniu postępowania w sprawie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów przeciwko Monice Jarockiej - Boleszczuk i Markowi Boleszczuk - wspólnikom spółki cywilnej prowadzącym działalność pod nazwą Niepubliczne Przedszkole Językowe „Leśne Ludki” s.c. z siedzibą w Warszawie, uznaje się, że działanie polegające na stosowaniu postanowienia zawartego we wzorcu umownym o nazwie: *„Umowa o świadczenie usług Niepublicznego Przedszkola Językowego „Leśne Ludki”* o treści: *„W przypadku zmian w kosztach utrzymania Przedszkola opłaty, o których mowa w punkcie 6 i 7 paragrafu 4 ninjszej Umowy lub opłaty za zajęcia dodatkowe mogą ulec zmianie”* (§ 5 pkt 12 wzorca umowy), **stanowi praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów**, polegającą na stosowaniu postanowień wzorców umów, które zostały wpisane do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, o którym mowa w art. 479⁴⁵ Kodeksu postępowania cywilnego, co stanowi naruszenie art. 24 ust. 2 pkt 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów **i stwierdza się zaniechanie jej stosowania z dniem 4 czerwca 2008 r.**

UZASADNIENIE

Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów - Delegatura w Warszawie w ramach zaplanowanego badania wzorców umów, stosowanych przez przedsiębiorców prowadzących działalność polegającą na świadczeniu usług przedszkolnych, przeprowadził postępowanie wyjaśniające (sygn. RWA-402-1/08/MSK) mające na celu kontrolę wzorców umów stosowanych przez przedsiębiorców prowadzących działalność w formie niepublicznych przedszkoli mających siedzibę na terenie objętym właściwością miejscową Delegatury.

W toku prowadzonego postępowania wyjaśniającego Prezes Urzędu wystąpił min. do Niepublicznego Przedszkola „Leśne Ludki” z siedzibą w Warszawie, o przesłanie wszelkich wzorców umownych stosowanych przez przedmiotową placówkę w obrocie z klientami –

rodzicami dzieci korzystających z usług placówki. W odpowiedzi na wezwanie Prezesa UOKiK Przedsiębiorcy - Monika Jarocka - Boleszczuk i Marek Boleszczuk - wspólnicy spółki cywilnej prowadzący działalność pod nazwą Niepubliczne Przedszkole Językowe „Leśne Ludki” s.c. z siedzibą w Warszawie (dalej: Przedsiębiorcy, Niepubliczne Przedszkole „Leśne Ludki” lub Przedszkole) przedstawili m.in. wzór „Umowy o świadczenie usług Niepublicznego Przedszkola Językowego „Leśne Ludki” zawieranej z rodzicem dziecka.

Analiza przedmiotowej umowy wykazała, iż Przedsiębiorcy w stosunkach z konsumentami posługują się wzorcem umownym zawierającym w swojej treści niedozwolone postanowienie umowne w rozumieniu art. 385¹ § 1 Kodeksu cywilnego, uznane prawomocnym wyrokiem Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów za niedozwolone i wpisane do prowadzonego przez Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, o którym mowa w art. 479⁴⁵ Kodeksu postępowania cywilnego (dalej: rejestr niedozwolonych klauzul umownych).

Mając na uwadze powyższe, Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów – Delegatura w Warszawie postanowieniem z dnia 25 kwietnia 2008 r. wszczął postępowanie w związku z podejrzeniem, iż stosowanie przez Monikę Jarocką - Boleszczuk i Marka Boleszczuk - wspólników spółki cywilnej prowadzących Niepubliczne Przedszkole Językowe „Leśne Ludki” s.c. z siedzibą w Warszawie, postanowienia zawartego we wzorcu umownym o nazwie: „Umowa o świadczenie usług Niepublicznego Przedszkola Językowego „Leśne Ludki” o treści: „W przypadku zmian w kosztach utrzymania Przedszkola opłaty, o których mowa w punkcie 6 i 7 paragrafu 4 niniejszej Umowy lub opłaty za zajęcia dodatkowe mogą ulec zmianie” (§ 5 pkt 12 wzorca umowy), stanowi praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów, polegającą na stosowaniu postanowień wzorców umów, które zostały wpisane do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, o którym mowa w art. 479⁴⁵ Kodeksu postępowania cywilnego, co może stanowić naruszenie art. 24 ust. 2 pkt 1 w zw. z art. 24 ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów.

Zawiadamiając Przedsiębiorców o wszczęciu przedmiotowego postępowania, Prezes UOKiK w Warszawie wezwał ich również do ustosunkowania się do zarzutów zawartych w postanowieniu o wszczęciu tego postępowania oraz do przekazania wskazanych w piśmie dokumentów i informacji.

Pismem z dnia 13 maja 2008 r. Przedszkole ustosunkowało się do zarzutu postawionego przez Prezesa UOKiK i przekazało żądane informacje. Wskazało jednocześnie, że uznaje postawiony przez Prezesa UOKiK zarzut i w związku z tym odstępuje od stosowania niedozwolonego postanowienia umownego. Dalszych informacji niezbędnych dla oceny sprawy Przedszkole udzieliło w pismach z dnia 2 czerwca 2008 r. i z dnia 24 lipca 2008 r.

Pismem z dnia 12 sierpnia 2008 r. Przedsiębiorcy zostali zawiadomieni o zamknięciu postępowania dowodowego oraz możliwości zapoznania się z aktami sprawy w siedzibie Delegatury UOKiK w Warszawie.

Mimo stosownego zawiadomienia, Niepubliczne Przedszkole „Leśne Ludki” nie skorzystało z uprawnień do zapoznania się z całością akt sprawy.

Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów ustalił, co następuje:

Monika Jarocka – Boleszczuk i Marek Boleszczuk – wspólnicy spółki cywilnej pod nazwą Niepubliczne Przedszkole Językowe „Leśne Ludki” s.c. z siedzibą w Warszawie prowadzą działalność gospodarczą na podstawie wpisu do ewidencji działalności gospodarczej polegającą m.in. na świadczeniu usług edukacji przedszkolnej dzieci w wieku od 2,5 do 6 lat. Przedsiębiorcy prowadzą Niepubliczne Przedszkole Językowe „Leśne Ludki” z siedzibą w Warszawie. Przedsiębiorcy ci są założycielami przedszkola w rozumieniu art. 82 ust. 1 ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (tekst jedn. z 2004 r. Nr 256 poz. 2572 ze zm.).

Przedsiębiorcy w stosunkach z konsumentami posługują się wzorcem umownym w rozumieniu art. 384 Kodeksu cywilnego (dalej: k.c.) zatytułowanym „Umowa o świadczenie usług Niepublicznego Przedszkola Językowego „Leśne Ludki”.

Po przeprowadzeniu analizy tego wzorca Prezes Urzędu ustalił, iż w jego treści znajduje się postanowienie o treści zbieżnej z treścią postanowień wpisanych już do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, o którym mowa w art. 479⁴⁵ k.p.c.

W § 5 pkt 12 wzorca umowy stosowanego przez Niepubliczne Przedszkole „Leśne Ludki” znajduje się postanowienie o treści: *„W przypadku zmian w kosztach utrzymania Przedszkola opłaty, o których mowa w punkcie 6 i 7 paragrafu 4 niniejszej Umowy lub opłaty za zajęcia dodatkowe mogą ulec zmianie”*.

Do rejestru niedozwolonych klauzul umownych zostały wpisane następujące postanowienia:

1. *„Wysokość odpłatności ustala dyrektor placówki w oparciu o kalkulację kosztów bieżących. Odpłatność może ulec zmianie w ciągu roku szkolnego”* - postanowienie uznane za niedozwolone postanowienie umowne wyrokiem Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów 6 lipca 2006 r. (Sygn. akt XVII AmC 60/05) i wpisane do rejestru niedozwolonych klauzul umownych pod nr 848.
2. *„Wysokość czesnego może ulegać zmianom w zależności od inflacji i aktualnych kosztów kształcenia”* - postanowienie uznane za niedozwolone wyrokiem z dnia 5 października 2005 r. (sygn. akt XVII Amc 20/05) przez Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów, wpisane do rejestru niedozwolonych postanowień umownych pod nr 643.

Przedsiębiorcy ustosunkowując się pismem z dnia 13 maja 2008 r. do sformułowanego przez Prezesa Urzędu zarzutu podnieśli, iż w całości zgadzają się z postawionym zarzutem i odstępują od stosowania niedozwolonego postanowienia umownego. Przedsiębiorcy poinformowali, iż nie mieli świadomości bezprawności stosowanego zapisu. Jednocześnie Przedsiębiorcy wskazali, iż każdy zamiar zmiany wysokości czesnego był podawany do wiadomości rodziców z co najmniej miesięcznym wyprzedzeniem i oczywistym był fakt uprawnienia rodziców do rozwiązania umowy, w sytuacji gdyby nie odpowiadały im nowe warunki umowy. Przedsiębiorcy wskazali, iż zakwestionowanym przez Prezesa UOKiK wzorcem umowy posługiwali się od stycznia 2008 r. i w oparciu o ww. wzorzec podpisali sto trzydzieści sześć umów.

Pismem z dnia 4 czerwca 2008 r. Przedsiębiorcy złożyli dalsze wyjaśnienia w sprawie. Przekazali nowo opracowany wzór umowy, który został wprowadzony do obrotu konsumenckiego w dniu 4 czerwca 2008 r. W nowo opracowanym wzorze umowy treść kwestionowanego postanowienia § 5 pkt 12 otrzymała brzmienie: *„W przypadku zmian w kosztach utrzymania Przedszkola opłaty, o których mowa w punkcie 6 i 7 paragrafu 4 niniejszej Umowy lub opłaty za zajęcia dodatkowe mogą ulec zmianie. Informację*

o planowanych zmianach Rodzice/Opiekunowie otrzymają jednak przynajmniej jeden miesiąc wcześniej przed wprowadzeniem zmian. W przypadku braku zgody na wprowadzenie zmiany opłat Rodzic/Opiekun ma prawo do odstąpienia od umowy z zachowaniem jednomiesięcznego okresy wypowiedzenia". Pismem z dnia 27 lipca 2008 r. Przedsiębiorcy wyjaśnili, iż z dniem 4 czerwca 2008 r. wszyscy rodzice zostali pisemnie poinformowani o możliwości zmiany kwestionowanego postanowienia w podpisanych przez nich umowach, poprzez zmianę umów w drodze aneksu, który otrzymali. Na dowód powyższego Przedsiębiorcy przekazali wzór niniejszego aneksu.

Przeprowadzona przez Delegaturę UOKiK w Warszawie analiza nowo opracowanego przez Przedsiębiorców wzorca umowy jak i aneksu do umowy wykazała, iż nie zawierają one już w swojej treści postanowienia wskazanego w sentencji niniejszej decyzji.

Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów zważył, co następuje:

Postępowanie w sprawie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów, podobnie jak każde inne postępowanie administracyjne, toczy się z udziałem osób mających przymiot strony. Zgodnie z art. 101 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, stroną postępowania w sprawie stosowania praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów jest każdy, wobec kogo zostało wszczęte postępowanie.

W przedmiotowej sprawie stronami, wobec których zostało wszczęte postępowanie w związku z podejrzeniem stosowania praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów, są Monika Jarocka - Boleszczuk i Marek Boleszczuk - wspólnicy spółki cywilnej pod nazwą Niepubliczne Przedszkole Językowe „Leśne Ludki” s.c. z siedzibą w Warszawie prowadzący Niepubliczne Przedszkole Językowe „Leśne Ludki” z siedzibą w Warszawie.

Zgodnie z przepisem art. 4 pkt 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów ilekroć w ustawie jest mowa o przedsiębiorcy rozumie się przez to przedsiębiorcę w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (Dz.U. z 2007 r., Nr 155, poz. 1095), oraz: a) osobę fizyczną, osobę prawną, a także jednostkę organizacyjną niemającą osobowości prawnej, której ustawa przyznaje zdolność prawną, organizującą lub świadczącą usługi o charakterze użyteczności publicznej, które nie są działalnością gospodarczą w rozumieniu przepisów o swobodzie działalności gospodarczej; b) osobę fizyczną wykonującą zawód we własnym imieniu i na własny rachunek lub prowadzącą działalność w ramach wykonywania takiego zawodu; c) osobę fizyczną, która posiada kontrolę nad co najmniej jednym przedsiębiorcą, choćby nie prowadziła działalności gospodarczej w rozumieniu przepisów o swobodzie działalności gospodarczej, jeżeli podejmuje dalsze działania podlegające kontroli koncentracji; d) związek przedsiębiorców (...). Zgodnie zaś z art. 4 ust. 1 ustawy o swobodzie działalności gospodarczej, przedsiębiorcą w jej rozumieniu jest osoba fizyczna, osoba prawna i jednostka organizacyjna niebędąca osobą prawną, której odrębna ustawa przyznaje zdolność prawną – wykonująca we własnym imieniu działalność gospodarczą. Ustawa o swobodzie działalności gospodarczej, za przedsiębiorców uznaje wspólników spółki cywilnej w zakresie wykonywanej przez nich działalności gospodarczej (art. 4 ust. 2 ustawy o swobodzie działalności gospodarczej).

Monika Jarocka - Boleszczuk i Marek Boleszczuk - wspólnicy spółki cywilnej pod nazwą Niepubliczne Przedszkole Językowe „Leśne Ludki” s.c. z siedzibą w Warszawie prowadzą we własnym imieniu działalność gospodarczą na podstawie wpisu do ewidencji

działalności gospodarczej polegającą m.in. na świadczeniu usług edukacji przedszkolnej dzieci w wieku od 2,5 do 6 lat.

Nie ulega zatem wątpliwości, iż Monika Jarocka - Boleszczuk i Marek Boleszczuk posiadają status przedsiębiorcy w rozumieniu powołwanego powyżej art. 4 pkt 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów.

Zgodnie z art. 24 ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, „zakazane jest stosowanie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów”, przez które - stosownie do definicji zawartej w art. 24 ust. 2 - rozumie się „godzące w zbiorowe interesy konsumentów bezprawne działanie przedsiębiorcy”.

Zbiorowe interesy konsumentów podlegają zatem ochronie przed wymierzonymi w nie naruszeniami, polegającymi na sprzecznych z prawem działaniach przedsiębiorców. Same przepisy ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów nie regulują konstrukcji bezprawności działań przedsiębiorcy. Działania te mogą okazać się bezprawne w razie ustalenia, że doszło do naruszenia przepisów innych ustaw, ale także zasad współżycia społecznego i dobrych obyczajów. Bezprawność jest taką cechą działania, która polega na jego sprzeczności z normami prawa lub zasadami współżycia społecznego, bez względu na winę, a nawet świadomość sprawcy. Dla ustalenia bezprawności działania wystarczy ustalenie, że określone zachowanie koliduje z przepisami prawa. (por. *Ustawa o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji, Komentarz*, pod redakcją prof. dr hab. Janusza Szwejki, Wydawnictwo CH BECK, Warszawa 2000, s. 117-118). Przepisy regulujące postępowanie w sprawie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów w większości mają charakter procesowy. Materialnoprawne przesłanki, istotne z punktu widzenia wydania decyzji, znajdują się w innych niż ustawa o ochronie konkurencji i konsumentów aktach prawa powszechnie obowiązującego. Prezes Urzędu oceniając zachowanie Przedsiębiorcy pod kątem ewentualnego naruszenia przepisów zakazujących stosowania praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów, musi zatem co do zasady stosować inne akty prawa powszechnie obowiązującego i na ich podstawie stwierdzić, czy działanie przedsiębiorcy było bezprawne.

Jak wyżej wspomniano, art. 24 ust. 2 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów definiuje praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów jako godzące w nie bezprawne zachowanie przedsiębiorcy. Jednocześnie artykuł ten zawiera przykładowe wyliczenie zachowań przedsiębiorców uważanych za naruszające zbiorowe interesów konsumentów. W otwartym katalogu zakazanych praktyk ustawodawca umieścił stosowanie postanowień wzorów umów, które zostały wpisane do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone (pkt 1), naruszenie przez przedsiębiorcę obowiązku udzielania konsumentom rzetelnej, prawdziwej i pełnej informacji (pkt 2), nieuczciwe praktyki rynkowe lub czyny nieuczciwej konkurencji (pkt 3).

Aby określone zachowanie mogło zostać uznane za praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów konieczne jest łączne spełnienie dwóch przesłanek, mianowicie zaistnieć musi - po pierwsze - bezprawne działanie przedsiębiorcy, które - po drugie - narusza zbiorowe interesy konsumentów.

Jak wskazano powyżej, bezprawność działań przedsiębiorcy co do zasady wynika z naruszenia innych przepisów powszechnie obowiązujących, niemniej należy wskazać, iż ustawa o ochronie konkurencji i konsumentów w jednym przypadku identyfikuje wprost określone działanie jako bezprawne, a mianowicie działanie przedsiębiorcy polegające na stosowaniu postanowień wzorców umownych uznanych za niedozwolone i wpisanych do rejestru, prowadzonego przez Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów. Jak wskazał Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów w wyroku z dnia 25 marca 2004 r. (sygn. akt XVII Ama 51/03), w oparciu o art. 23a ust. 2 (obecnie: art. 24 ust. 2) można sformułować

samoistną przesłankę bezprawności, jeżeli ustali się, że przedsiębiorca stosował postanowienia wzorców umów, które zostały wpisane do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, o którym mowa w art. 479⁴⁵ § 2 k.p.c. A zatem wykazanie, że przedsiębiorca wprowadził do obrotu wzorzec umowy zawierający postanowienia o treści już wpisanej do rejestru klauzul abuzywnych stanowi wystarczającą przesłankę do uznania bezprawności działania tego przedsiębiorcy.

Należy bowiem podnieść, iż stosowanie postanowienia, które po uznaniu go przez Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów za niedozwolone zostało wpisane do rejestru niedozwolonych postanowień umownych, jest prawnie zakazane. Prawomocny wyrok tego Sądu, wydany po przeprowadzeniu kontroli abstrakcyjnej wzorca umowy, wskazujący treść postanowień wzorca umowy uznanych za niedozwolone i zakazujący ich wykorzystywania, ma od chwili wpisania uznanego za niedozwolone postanowienia wzorca umowy do rejestru klauzul abuzywnych skutek wobec osób trzecich (art. 479⁴³ k.p.c.). Przepis tego artykułu rozszerza zatem prawomocność wyroku wydanego w sprawie o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone na osoby trzecie. *„Artykuł ten dotyczy rozszerzonej prawomocności materialnoprawnej w znaczeniu podmiotowym. Chodzi o grupę przypadków takiej prawomocności, w których wyrok z powodu szczególnego charakteru przedmiotu procesu ma powagę rzeczy osądzonej dla wszystkich i przeciwko wszystkim. Przepis bowiem wyraźnie stanowi, iż wyrok ma skutek wobec osób trzecich, od chwili wpisania uznanego za niedozwolone postanowienia wzorca umowy do rejestru, wywołuje więc skutek erga omnes”* (H. Ciepła w: *„Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz.”* T. II, wydanie 3, s. 249). Przepis art. 479⁴³ k.p.c. stanowiąc, iż wyrok ma skutek wobec osób trzecich, nie ogranicza w żaden sposób kategorii tych podmiotów. *Lege non distigente*, wyrok ma skutek wobec wszystkich, tzn. zarówno wobec przedsiębiorcy, który klauzulę wprowadził do swoich wzorców umów, jak i do każdego innego przedsiębiorcy, stosującego własne warunki umów. Należy zatem przyjąć, że wyrok Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów od chwili wpisania klauzuli do rejestru prowadzonego przez Prezesa UOKiK wywiera skutek względem wszystkich uczestników obrotu, co oznacza, że żaden z podmiotów uczestniczących w obrocie prawnym nie może posługiwać się przedmiotowym postanowieniem. W uchwale z dnia 13 lipca 2006 r., sygn. akt. III SZP 3/06 Sąd Najwyższy jednoznacznie wskazał, iż *„stosowanie postanowień wzorców umów o treści tożsamej z treścią postanowień uznanych za niedozwolone prawomocnym wyrokiem Sądu Okręgowego w Warszawie – Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów i wpisanych do rejestru, o którym mowa w art. 479⁴⁵ § 2 k.p.c. może być uznane w stosunku do innego przedsiębiorcy za praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów”*. Tym samym SN przesądził, iż stosowanie klauzuli tożsamej z klauzulą wpisaną do rejestru niedozwolonych postanowień umownych, przez innego przedsiębiorcę, który nie był stroną lub uczestnikiem postępowania zakończonego wpisaniem danej klauzuli do rejestru, stanowi praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów.

Należy przy tym podkreślić, iż dla uznania, iż klauzula wpisana do rejestru i klauzula z nią porównywana są tożsame w treści, nie jest konieczna dokładna literalna identyczność tych postanowień. Rozbieżność użytych wyrażeń, zmiana szyku zdania, czy zastosowanie synonimów nie eliminuje bowiem abuzywnego charakteru ocenianego postanowienia. By zaistniała możliwość uznania dwóch postanowień za tożsame wystarczy, by hipoteza zapisu kwestionowanego w toku postępowania w sprawie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów mieściła się w hipotezie klauzuli wpisanej do rejestru. *„Nie jest konieczna literalna zgodność porównywalnych klauzul. Głównym czynnikiem przesądzającym powinien być, zdaniem Sądu, zamiar, cel jakiemu ma służyć kwestionowana klauzula. Jeśli jest on zgodny z celem utworzenia klauzuli uznanej za niedozwoloną, można uznać, iż obie są tożsame”* (wyrok Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów z dnia 25 maja 2005 r. sygn. akt XVII Ama 46/04).

W § 5 pkt 12 wzorca umowy stosowanego przez Niepubliczne Przedszkole „Leśne Ludki” znajduje się postanowienie o treści: *„W przypadku zmian w kosztach utrzymania Przedszkola opłaty, o których mowa w punkcie 6 i 7 paragrafu 4 niniejszej Umowy lub opłaty za zajęcia dodatkowe mogą ulec zmianie”*.

Z analizy rejestru klauzul abuzywnych wynika, że zostało do niego wpisanych co najmniej kilka klauzul dotyczących możliwości podniesienia ceny przez przedsiębiorcę po zawarciu umowy z konsumentem.

Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów wyrokiem z dnia 5 października 2006 r. (sygn. akt XVII Amc 20/05) uznał za niedozwolone postanowienie o treści: *„Wysokość czesnego może ulegać zmianom w zależności od inflacji i aktualnych kosztów kształcenia”* (wpisane do rejestru niedozwolonych postanowień umownych pod nr 643). W uzasadnieniu przedmiotowego wyroku Sąd uznał, iż postanowienie to wypełnia znamiona abuzywnej klauzuli określonej w art. 385³ pkt 20 k.c. Sąd zważył, że *„O ile pozwana szkoła ma pełne prawo do podwyższenia wysokości czesnego w zależności od inflacji i aktualnych kosztów kształcenia, o tyle studentowi (konsumentowi) powinno być zagwarantowane prawo do odstąpienia od zawartej umowy, gdy nie jest on w stanie ponieść kosztów podwyżki. Wzorzec, którym posługuje się pozwana takiego uprawnienia dla studenta nie przewiduje. Nie można uznać za słuszny argument pozwanej, że problem ten rozwiązuje prawo studenta do rozwiązania umowy w każdym czasie zgodnie z § 9 wzorca umowy. W takim przypadku student do momentu rozwiązania umowy zmuszony byłby do ponoszenia opłaty w podwyższonej wysokości.”*

Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów wyrokiem z dnia 6 lipca 2006 r. (Sygn. akt XVII AmC 60/05) uznał za niedozwolone postanowienie o treści: *„Wysokość odpłatności ustala dyrektor placówki w oparciu o kalkulację kosztów bieżących. Odpłatność może ulec zmianie w ciągu roku szkolnego”* (wpisane pod nr 848 do rejestru). Sąd uznał, iż postanowienie to narusza art. 385³ pkt 20 k.c., gdyż przewidując możliwość podniesienia ceny Szkoła nie przewidziała możliwości odstąpienia od umowy przez konsumenta. Przepis art. 385³ pkt 20 k.c. stanowi natomiast, iż za niedozwolone postanowienia umowne uważa się te postanowienia, które przewidują uprawnienie kontrahenta konsumenta do określania lub podwyższania ceny lub wynagrodzenia po zawarciu umowy bez przyznania konsumentowi prawa odstąpienia od umowy.

W opinii Prezesa Urzędu, tożsamość porównywalnych klauzul tj. klauzuli stosowanej przez Przedszkole i powyżej wymienionych klauzul wpisanych do rejestru jest oczywista. Wszystkie przewidują możliwość podniesienia przez przedsiębiorcę wysokości czesnego bez przyznania z tego tytułu konsumentowi możliwość odstąpienia od umowy. Tym samym przyznając prawo Przedsiębiorcy do podwyższenia ceny bez przyznania konsumentowi prawa do wypowiedzenia umowy naruszają art. 385³ pkt 20.

Mając powyższe na uwadze Prezes Urzędu uznał, że kwestionowane postanowienie § 5 pkt 12 wzorca umowy o świadczenie usług w przedszkolu niepublicznym „Leśne Ludki” - pomimo, że nie jest literalnie identyczne z zapisami przytoczonych postanowień wpisanych do rejestru klauzul abuzywnych, wywiera takie same jak one skutki dla konsumenta. Postanowienia stosowane przez Przedszkole oraz zapisy uznane przez Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów za niedozwolone postanowienia umowne są tożsame w swojej treści i skutkach prawnych, bowiem uprawniają przedsiębiorcę do podwyższenia ceny lub wynagrodzenia po zawarciu umowy bez przyznania konsumentowi prawa odstąpienia od umowy. Należy przy tym dodać i podkreślić, iż przytoczone wyżej postanowienia, będące przedmiotem oceny Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, dotyczyły również usług o charakterze edukacyjnym – jak ma to miejsce w niniejszej sprawie.

Uznanie, iż postanowienie umowne stosowane w obrocie konsumenckim przez przedsiębiorcę są tożsame z postanowieniami wpisanymi do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone przesądza o bezprawności tego działania. Jak wskazano bowiem powyżej, art. 24 ust. 2 pkt 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów formułuje samoistną przesłankę bezprawności działań polegających na stosowaniu przez przedsiębiorcę postanowień wzorców umów, które zostały wpisane do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, o którym mowa w art. 479⁴⁵ k.p.c.

Dla stwierdzenia przez Prezesa Urzędu stosowania przez przedsiębiorcę praktyki, określonej w art. 24 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów konieczne jest także wykazanie, że w wyniku jej stosowania przez przedsiębiorcę naruszony został zbiorowy interes konsumentów. Zbiorowy interes konsumentów oznacza interes dotyczący ogółu, a naruszenie tego interesu może mieć miejsce, gdy skutkami działań sprzecznych z ustawą o ochronie konkurencji i konsumentów dotknięty jest szerszy krąg uczestników rynku – konsumentów. Do naruszenia zbiorowych interesów konsumentów konieczne jest, by działanie przedsiębiorcy zostało skierowane nie do konkretnego adresata, lecz do adresata, którego nie da się z góry oznaczyć indywidualnie. Wobec tego działanie to jest w stanie wywołać niekorzystne następstwa w odniesieniu do każdego z konsumentów (a nie jedynie wobec określonego konsumenta) i zagraża ono, przynajmniej potencjalnie, interesom każdego z członków zbiorowości konsumentów. W niniejszej sprawie mamy do czynienia z naruszeniem interesów nieograniczonej liczby konsumentów, których nie sposób zindywidualizować. Oczywistym jest bowiem, iż działanie Przedsiębiorców jest skierowane do nieoznaczonego kręgu odbiorców – dotyczy wszystkich potencjalnych konsumentów zawierających z Niepublicznym Przedszkolem „Leśne Ludki” umowy o świadczenie usług przedszkolnych. W związku z powyższym należy stwierdzić, iż kwestionowane przez Prezesa Urzędu działanie Przedszkola narusza zbiorowy interes konsumentów.

Wykazanie, iż działanie Niepublicznego Przedszkola „Leśne Ludki” ma charakter bezprawny i narusza zbiorowy interes konsumentów, przesądza, iż działanie to ma charakter praktyki naruszającej zbiorowe interesy konsumentów, o której mowa w art. 24 ust. 2 pkt 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów.

W toku prowadzonego postępowania administracyjnego Przedsiębiorcy wskazali, iż podjęli działania zapobiegające wzmiankowanemu naruszeniu poprzez opracowanie nowego wzorca umowy i zmianę dotychczasowych umów. Przedsiębiorcy zmienili kwestionowany § 5 pkt 12 wzorca umowy, który otrzymał nowe brzmienie: *„W przypadku zmian w kosztach utrzymania Przedszkola opłaty, o których mowa w punkcie 6 i 7 paragrafu 4 niniejszej Umowy lub opłaty za zajęcia dodatkowe mogą ulec zmianie. Informację o planowanych zmianach Rodzice/Opiekunowie otrzymają jednak przynajmniej jeden miesiąc wcześniej przed wprowadzeniem zmian. W przypadku braku zgody na wprowadzenie zmiany opłat Rodzic/Opiekun ma prawo do odstąpienia od umowy z zachowaniem jednomiesięcznego okresu wypowiedzenia”*. Nowoopracowany wzorec umowny niezawierający postanowienia wskazanego w sentencji niniejszej decyzji, został wprowadzony do obrotu konsumenckiego w dniu 4 czerwca 2008 r. Przedsiębiorcy wskazali także, iż z dnia 4 czerwca 2008 r. wszyscy rodzice zostali pisemnie poinformowani o możliwości zmiany kwestionowanego postanowienia w podpisanych przez nich umowach, poprzez zmianę umów w drodze aneksu, który otrzymali. Na dowód powyższego Przedsiębiorcy przekazali wzór niniejszego aneksu.

Przepis art. 27 ust. 2 ww. ustawy stanowi, iż w przypadku, gdy przedsiębiorca zaprzestał stosowania praktyki, o której mowa w art. 24, Prezes Urzędu wydaje decyzję o uznaniu praktyki za naruszającą zbiorowe interesy konsumentów i stwierdza zaniechanie jej stosowania.

Dla uznania, iż Przedszkole zaniechało stosowania praktyki naruszającej zbiorowe interesy konsumentów, polegającej na stosowaniu niedozwolonego postanowienia umownego, koniecznym jest wykazanie, iż umożliwiło ono konsumentom, którzy zawarli umowy na podstawie wzorca zawierającego klauzule niedozwolone, podpisanie aneksu wprowadzającego w miejsce tych klauzul zapisy zgodne z prawem, a tym samym zmianę obowiązującego wzorca umowy na niezawierający postanowień naruszających prawa i interesy konsumentów. Dopiero udowodnienie, że Przedsiębiorca zapewnił konsumentom możliwość usunięcia niedozwolonych zapisów, bądź ich zastąpienia postanowieniami zgodnymi z prawem lub też faktu wygaśnięcia umów zawierających klauzule abuzywne, pozwoliłoby na stwierdzenie zaniechania stosowania praktyki naruszającej zbiorowe interesy konsumentów.

Zgromadzony materiał dowodowy w niniejszej sprawie daje podstawy do takiego stwierdzenia. Przedszkole od dnia 4 czerwca 2008 r. zaczęło wykorzystywać nowy wzór umowy przy zawieraniu umów z konsumentami, a także z dniem 4 czerwca 2008 r. wszyscy rodzice zostali pisemnie poinformowani o możliwości zmiany kwestionowanego postanowienia w podpisanych przez nich umowach, poprzez zmianę umów w drodze aneksu, który otrzymali. Zatem wobec faktu wprowadzenia do obrotu nowo opracowanego wzorca umowy niezawierającego niedozwolonej klauzuli jak i faktu zapewnienia przez przedsiębiorcę konsumentom możliwości usunięcia niedozwolonych zapisów z umów przez nich zawartych, za uzasadnione stało się uznanie na podstawie art. 27 ust. 2 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, praktyki za naruszającą zbiorowe interesy konsumentów i stwierdzenie zaniechania jej stosowania z dniem 4 czerwca 2008 r.

Wobec stwierdzenia stosowania w niniejszej decyzji przez Monikę Jarocką - Boleszczuk i Marka Boleszczuk praktyki naruszającej zbiorowe interesy konsumentów, należy zauważyć, że w art. 106 ust. 1 pkt 4 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów przewidziana została możliwość nałożenia przez Prezesa Urzędu na przedsiębiorcę stosującego taką praktykę kary pieniężnej w wysokości nie większej niż 10% przychodu osiągniętego przez tego przedsiębiorcę w roku rozliczeniowym poprzedzającym rok nałożenia kary. Kara ta ma charakter fakultatywny, co oznacza, iż o celowości jej nałożenia Prezes Urzędu rozstrzyga każdorazowo biorąc pod uwagę okoliczności naruszenia przepisów ustawy.

W przedmiotowej sprawie Prezes Urzędu uznał za zasadne odstąpienie od nałożenia kary. Podejmując taką decyzję Prezes Urzędu wziął pod uwagę następujące okoliczności. Zachowanie przedsiębiorców Moniki Jarockiej - Boleszczuk i Marka Boleszczuk - wspólników spółki cywilnej pod nazwą Niepubliczne Przedszkole Językowe „Leśne Ludki” s.c. z siedzibą w Warszawie nie było działaniem umyślnym i wynikało z braku świadomości stosowania w wykorzystywanym wzorcu umownym klauzuli abuzywnej wpisanej do rejestru. Naruszenie przepisów ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów przez tych przedsiębiorców miało miejsce po raz pierwszy. Ponadto, odstępując od wymierzenia kary, Prezes Urzędu wziął także pod uwagę ograniczony zakres działania przedsiębiorców i brak stwierdzonych skutków stosowania praktyki dla konsumentów (przedsiębiorcy zadeklarowali, że w stosunku do żadnego konsumenta nie zastosowali zakwestionowanego postanowienia umownego). Wzięto także pod uwagę aktywne współdziałanie Przedsiębiorców z Prezesem UOKiK w trakcie postępowania, w szczególności dostarczanie wyczerpujących wyjaśnień w terminach wyznaczonych przez Prezesa Urzędu. Przy tym należy wskazać, iż Przedsiębiorcy po uzyskaniu od Prezesa Urzędu informacji o podejrzeniu stosowania przez nich we wzorcu umownych postanowień wpisanych do rejestru nie kwestionowali stawianego im zarzutu i niezwłocznie podjęli działania umożliwiające stwierdzenie zaniechania stosowania praktyki.

Biorąc pod uwagę powyższe – w ocenie Prezesa Urzędu – mimo nienałożenia na przedsiębiorcę kary pieniężnej z tytułu stosowania praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów, przedsiębiorca ten nie dopuści się w przyszłości stosowania analogicznych praktyk. Zdaniem Prezesa Urzędu, sam fakt wydania przedmiotowej decyzji odniesie wystarczający skutek wychowawczy na przyszłość.

W związku z powyższym, orzeka się jak sentencji decyzji.

Stosownie do treści art. 81 ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów w związku z art. 479²⁸ § 2 k.p.c. – od niniejszej decyzji przysługuje odwołanie do Sądu Okręgowego w Warszawie – Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, w terminie dwutygodniowym od dnia jej doręczenia, za pośrednictwem Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów – Delegatury w Warszawie.

Z upoważnienia
Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji
i Konsumentów
Dyrektor Delegatury w Warszawie
Maria Mrówka

Otrzymują:

Pani Monika Jarocka - Boleszczuk

wspólnik spółki cywilnej pod nazwą Niepubliczne Przedszkole Językowe „Leśne Ludki” s.c.

ul. Balaton 8A

01-981 Warszawa

Pan Marek Boleszczuk

wspólnik spółki cywilnej pod nazwą Niepubliczne Przedszkole Językowe „Leśne Ludki” s.c.

ul. Balaton 8A

01-981 Warszawa